

Ruttkay, Matej

Výskum stredovekého osídlenia v Bajči

Archaeologia historica. 1989, vol. 14, iss. [1], pp. 299-310

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139844>

Access Date: 10. 11. 2024

Version: 20241110

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Výskum stredovekého osídlenia v Bajči

MATEJ RUTTKAY

Obec Bajč leží v Podunajskej nížine, 5 km južne od Nových Zámkov, na nive rieky Žitavy. Od roku 1987 tu vykonáva Archeologický ústav SAV v Nitre záchranný archeologický výskum v polohe Medzi kanálmi, na ľavom brehu Žitavy. Na pieskovej dune, z ktorej sa má vyťažiť piesok na zasypanie starých riečnych ramien, sa zistilo silné osídlenie od praveku až po stredovek (Čaplovič D.—Cheben I.—Ruttikay M. 1988, v tlači).

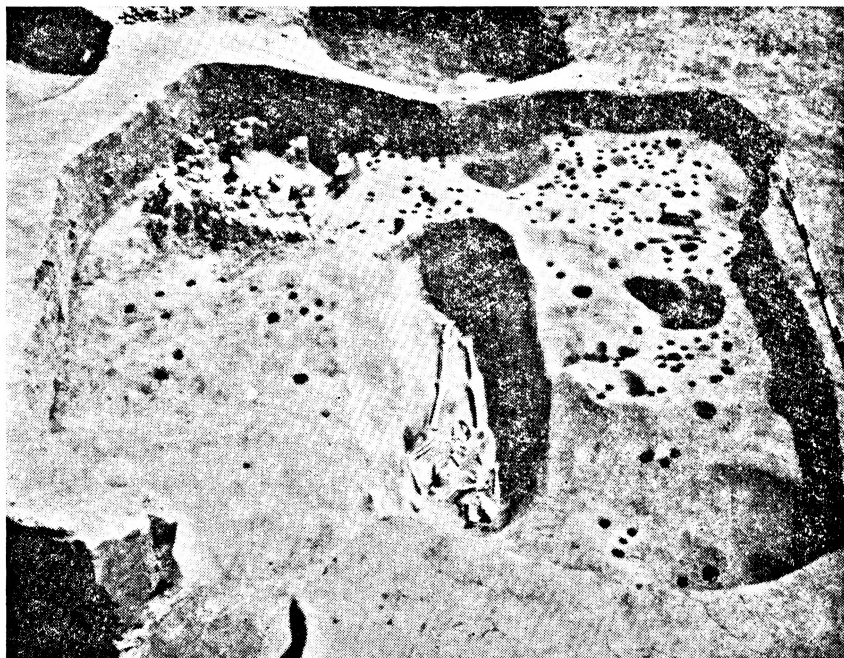
Uvedená poloha lákala človeka svojimi strategickými danosťami — pôvodne to bol poloostrov obtekaný zo štyroch pätín ramenami rieky Žitavy, veľký význam mala úrodná pôda v okolí (černozem). Lokalitu uviedol do literatúry Š. Janšák (1931, 48) a ďalší prieskum na nej previedol až v r. 1981 A. Točík (1981, 238—239).

Ťažisko záchranného archeologického výskumu spočívalo v odkryve sídliska z mladšej doby kamennej a v preskúmaní osídlenia z 9.—15. stor. (sídlisko z 9. stor., pohrebiská z 9. 10. a 11.—13. stor., sídlisko z 12.—14. stor., sídlisko z 15. stor.). Doposiaľ sa v r. 1987 (Čaplovič 1988, v tlači) a 1988 preskúmala plocha 5 500 m² a na nej 364 objektov, z toho 121 z 9.—15. stor.

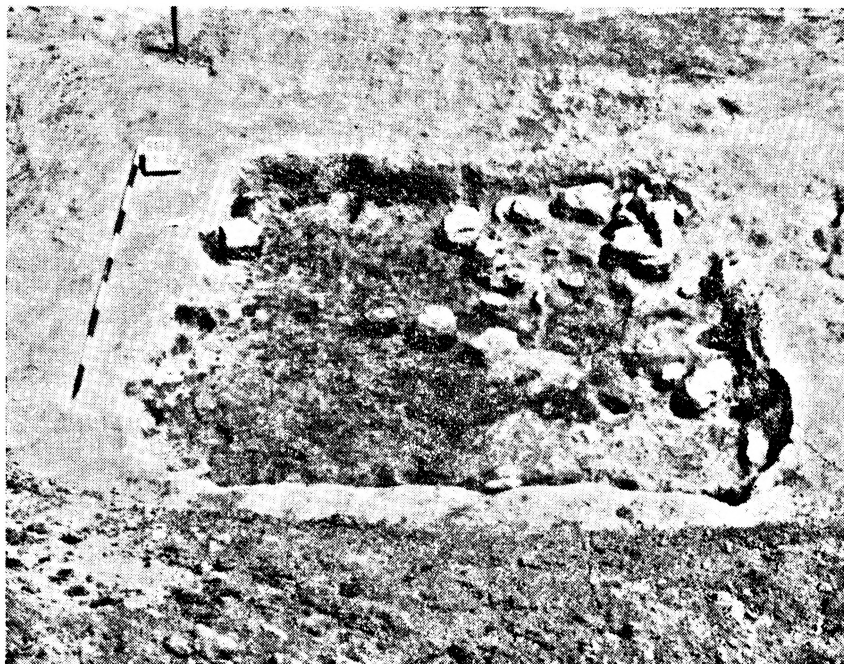
Najväčším prínosom výskumu je preskúmanie časti rozsiahlej osady z 9. stor. (je tu možnosť dlhšieho prežívania). Predbežne sem možno zaradiť 104 objektov, z ktorých je 17 príbytkov, 13 samostatných pecí, resp. ich sústav a zbytkov sú zásobnicové, resp. odpadové jamy.

Príbytky, ktorých vnútorná plocha je 6—12 m² boli plytko zahĺbené do podlažia (5—35 cm). Ich kolová konštrukcia je značne rôznorodá a len výnimočne chýba. Steny sú pomerne nepravidelné, dno rovné, často s veľkým počtom nepravidelne rozmiestnených malých kolových jamiek (Ø 2—6 cm, hĺbka 2—14 cm) najčastejšie zkoncentrovaných pri vykurovacom telese (obr. 1). V jednom z rohov je spravidla umiestené vykurovacie zariadenie, najčastejšie kamenný krb (obr. 2) [13], výnimočne ohnisko (rozobratý krb?) [2], hlinená pec [1]. V jednom obydli vyhrievacie zariadenie chýba, a v obj. č. 5 je hlinená kupolovitá pec vysunutá mimo objekt (v tomto prípade je pravdepodobné, že to nie je príbytok, ale výrobný, resp. pracovný objekt). Pri skúmaní lokality vznikla zaujímavá situácia. Po zániku staršieho sídliska bola juhozápadná časť duny zaplavená vodou a na rozhraní pôvodného terénu a naplaveniny sa vykryštalizoval vápenec a vznikla tu temer nerozbitná krusta, ktorá dokonale kopíruje a konzervuje objekty z 9. stor. nachádzajúce sa v tejto časti duny (podobná situácia sa zachytila aj v niektorých starších fázach vývoja lokality). Tento fakt preukazuje, že odkrytý tvar objektov je jednoznačný a tak isto pomáha pri relatívnej chronológii lokality (do naplaveninovej vrstvy sú vyhlbené niektoré hrobové jamy mladšieho pohrebiska [10. stor.] a niektoré sídliskové objekty z 11. [obj. 62A] a 12.—14. stor. [obj. 59A, časť žlabového systému atď.]).

Obydlia veľkomoravskej osady boli rozptýlené na juhozápadnom úpätí

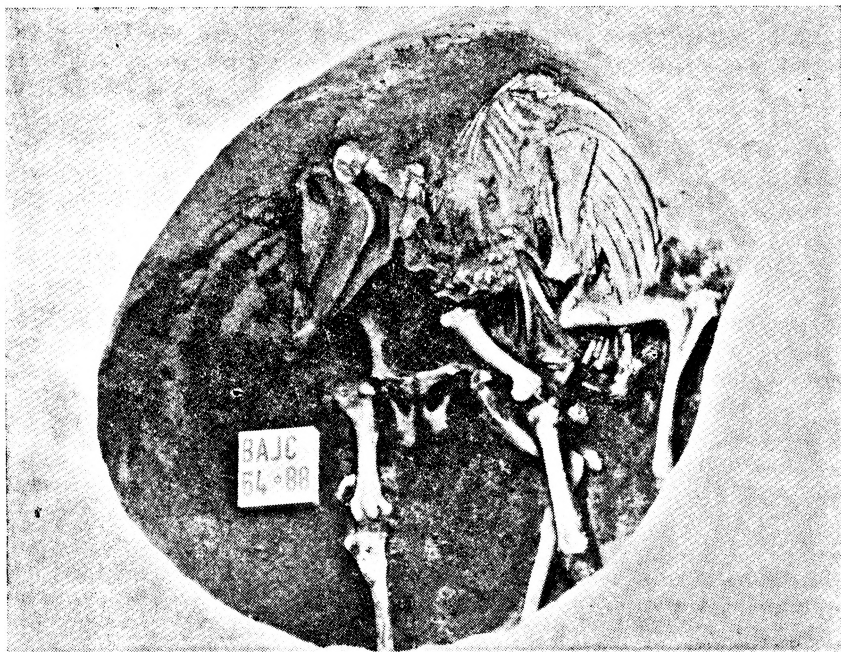
Obr. 1. Obj. č. 303 (9. stor.), hrob č. 37 – prelom 9. a 10. stor.

Obr. 2. Bajč-Medzi kanálmí obj. č. 55 (9. stor.).

Obr. 3. Bajč-Medzi kanálmi – uložená kostra psa v zásobnicovej jame (9. stor.).

Obr. 4. Bajč-Medzi kanálmi, kostra koňa v zásobnicovej jame (9. stor.).

pieskovej duny a medzi nimi boli rozložené výrobné a pracovné zariadenia — hlinené kupolovité pece s predpevnými jamami slúžiace pravdepodobne na pečenie chleba, sušenie obilia, či údenie mäsa (Fodor 1986, s. 185—193). Je zaujímavé, že podstata týchto pecí ostala dlho nezmenená. Aj na tejto lokalite sa vyskytujú ešte v 13. stor. (obj. 59A). Obdobné pece sa v Karpatskej kotlině vyskytujú už vo včasnej dobe dejinnej, ale najrozšírenejšie sú práve v stre dovedu (Kovalovski 1980, 22—26). I. Fodor hľadá ich pôvod na Ukrajine (Fodor 1986, 185—193).

Na vrchole duny boli vybudované zásobnicové jamy na obilie, resp. iné potraviny (prítomnosť poľnohospodárskych plodín dokázalo preplavovanie zásypu — hrach, pšenica, proso atď.). Jamy majú tvar valcovitý, kužeľovitý, alebo hruškovitý. Hĺbka kofíše medzi 150—320 cm od pôvodného povrchu (v južnej časti duny, medzi obydliami a pecami sa preskúmalo niekoľko plytkých jám — hĺbka 30—80 cm). Zaujímavým je množstvo celých zvieracích kostier, alebo ucelených častí, ktoré v jamách, alebo vo vybratiach pred nimi nachádzame (koza, ovca, ošípaná, veľmi často pes, menej kôň, alebo časti hovädzieho dobytká) (obr. 3, 4). Zatiaľ sa našli v 19 z 59 jám v tejto časti lokality. V niektorých jamách je ich niekoľko pohromade (obj. 93 — 2 celé kostry psov, časť — bok hovädzieho dobytká, jama 304 — pes bez hlavy, mladá ošípaná, celý pes a ovca). Ich význam zatiaľ nie je možné presnejšie interpretovať (tzv. chladničky, kult, odpadové jamy). Časti zvieracích kostier sa našli aj v plytkej priehlbine v strede obydliá č. 53 [jahňa?]. Už spomínaná vápencová krusta jednoznačne dokazuje, že jamka súvisí s obydľím. Vysvetlenie tohoto javu je zatiaľ nejasné (azda pomôže spracovanie zoológa).

Väčšinu z uvedených objektov možno zatriediť do 9. stor. K uvedenému datovaniu napomáhajú viaceré superpozície — hrob č. 37 datovaný na prelom 9.—10. stor. bol zapustený do výplne obydliá — obj. 303, už uvádzané hroby a objekty zapustené do mladšej naplaveninovej vrstvy. Najčastejším nálezom je keramika časti žarnovov, kostené šidlá a korčule, menej je praslenov pieskovcových brúsikov, vynimochné sú železné nože, zaujímavá je železná miska vzdialene pripomínajúca tzv. sliezsku misku.

Pohrebisko, ktoré možno zatiaľ rámcovo datovať do druhej polovice 9. a na začiatok 10. stor. sa vyznačuje značnou nejednotnosťou (práve tá ho dovoľuje pokladať za jeden celok). 15 k nemu patriacich hrobov je rozptýlených pocolaj dosiaľ preskúmanej ploche (5 500 m²). O nejakých zoskupeniach zatiaľ nemožno hovoriť (najviac dva hroby pri sebe). Orientácia je nejednotná (SZ-JV, JZ-SV, V-Z, S-J). Rozmery jamy sú taktiež značne rozdielne (šírka 45—140 cm, hĺbka 10—170 cm). V niekoľkých prípadoch sú v hrobch časti kostier rozhádzané (hrob č. 37). Zhruba polovica hrobov obsahovala nálezový inventár. Dva, pravdepodobne najstaršie hroby možno priradiť členom vyššej spoločenskej vrstvy (ostrohy s platničkami, hroty šípov, nôž, meč, kovanie vedierka). Zaujímavý je hrob remeselníka (č. 7), v ktorom sa okrem drevoobrábacích nástrojov našli aj predmety zo starších období (náramok a bronzový krúžok z mladšej doby železnej, sklo z doby rímskej). Bojovnícke hroby poukazujú na významné postavenie tohoto územia v druhej polovici 9. a na začiatku 10. stor.

Tri príbytky, tri jamy, jednu sústavu kupolových a časť kupolovej pece možno na základe črepového materiálu a ich uloženia v horizonte nad starším sídliskom zaradiť do 11. stor. Príbytky sa vyznačujú v pôdoryse pomerne nepravidelným tvarom. Jeden je s vysunutou hlinenou kupolovitou pecou, druhý s kamenným krbom v rohu a tretí bez vykurovacieho zariadenia. Zaujímavá je sústava troch pecí, ktorých kupola sa zachovala do výšky 40 cm, ale oproti

ostatným súvekým peciam sú značne úzke — obdĺžnikový ovál s rozmermi 80×10—15 cm (obr. 5) (obj. 62A). Ich účel je zatiaľ nejasný.

Pre vývoj osídlenia lokality je obzvlášť dôležité, že jeden z príbytkov tohto horizontu obr. 2, 3 je porušený rozsiahlym žlabovým systémom, a tak nedovoľuje zatriediť žlaby nižšie, ako do 11. stor.

Žlabový systém je rozložený takmer po celej ploche duny. V najvyššej časti lokality tvoria žlaby dva temer uzavreté obdĺžniky s jednou spoločnou stenou (rozмеры pribl. 5×20—25 cm) (obr. 6), na ktoré na juhu nadväzuje kolmo ďalší žlab, ktorý sa po 14 m stáča na juh a smeruje k zaniknutému ramenu rieky Žitavy. Západne od tejto skupiny začína druhá sústava žlabov. Z nepravideľného, v pôdoryse približne obdĺžnikového útvaru vybieha na severozápad až 165 cm široký žlab, ktorý sa po 20 m kolmo stáča na juhozápad a zdvojuje sa (ústí do dosiaľ nepreskúmanej plochy). Ďalšie časti systému sa zachytili na západnom a východnom svahu duny. Tieto sú vždy temer kolmé na vrstevnice. Celková dĺžka sústavy je vyše 200 m. Šírka a hĺbka značne kolíše 20—165 cm, resp. 5—80 cm. Čierna, pomerne homogénna výplň obsahuje málo keramiky (najmladšia rámcovo datovaná do 12. stor.) zvieracie a ľudské kosti (asi zo starších hrobov). Superpozície umožňujú jeho relatívne datovanie medzi obj. 23 (11. stor.) a obj. 85 (15. stor.).

Otázke žlabov, či jarkov sa v poslednom období venuje čoraz väčšia pozornosť. Ukazuje sa, že na stredovekých sídliskách nie sú zďaleka také zriedkavé, ako sa pôvodne predpokladalo. Ich významom a funkciou sa už zaoberali viacerí bádatelia (Habovštiak 1961, 451—482, Méri 1962, 211—219, Habovštiak 1985, 79—80, Paulík—Rejholec 1958, 223—235, Cheben 1981, 88—89, Ruttkay 1987, 95, atď.). I. Méri na základe štúdia hmotných a písomných prameňov dospel k záveru, že jarky slúžili ako ohrady jednotlivých častí areálu stredovekých dedín (Méri 1962, 218—219 1962, 218—219). Naproti tomu niektorí bádatelia vyzdvihujú ich odvodňovaciu funkciu (Paulík—Rejholec 1958, 226) (jednoznačná je, ak ohraničujú priamo obydlia). V Chotíne ohraničujú priestor 30×30 m (Paulík—Rejholec 1958, obr. 1), čo môže okrem odvodňovacej funkcie naznačovať aj určité delenie usadlosti. Obdobná situácia je aj v Bíni (Cheben 1981, 89). Pozostatky po žlabových ohradách pre dobytok sa zistili na lokalite Bergheim—Wiedendorf. Žlaby tu dosahujú šírku až 5 m a hĺbku 1,4 m (Piepers 1981, 451—458).

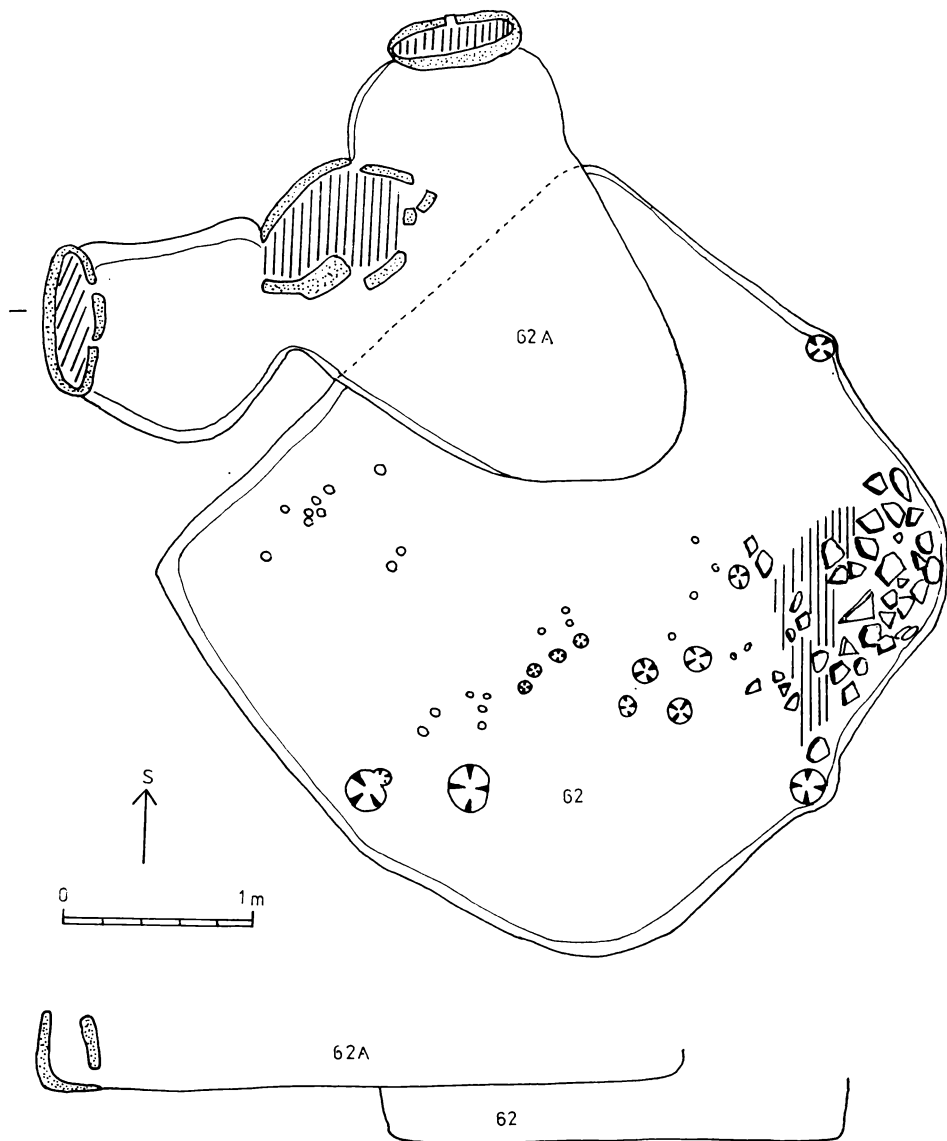
V Bajči sa najprv na základe preskúmania symetrického obdĺžnikového systému v najvyššej časti duny uvažovalo o nich ako o pozostatkoch ohrad pre domáce zvieratá. Ďalší výskum však túto možnosť zavrhol (kolísajúca šírka žlabu 20—165 cm, rozdielna hĺbka a ich dispozícia na lokalite). Rozmiestnenie žlabov naznačuje najpravdepodobnejšie využitie jarkov na odvodnenie obývanej plochy lokality (vyústenie žlabov je vždy temer kolmé na vrstevnice a ústí do miest, kadiaľ tiekli zaniknuté ramená Žitavy).

Objektov z 12.—14. stor., ktoré môžu časovo súvisieť so žlabovým systémom sa preskúmalo len málo (3 jamy, dve kupolové pece s predpecnými jamami). Naproti tomu sú pomerne časté nálezy tohto horizontu z povrchových vrstiev (keramika, 3 železné ostrohy s kolieskami). Pravdepodobné vysvetlenie tohto javu je, že tu stáli nadzemné príbytky, resp. hospodárske budovy, ktoré boli pred návalmi dažďovej vody chránené systémom odvodňovacích jarkov (aj dnes, počas veľkých dažďov si odkryté časti dobre plnili odvodňovaciu funkciu).

V severnej časti duny sa zistili dve väčšie skupiny hrobov, ktoré sú pozostatkami dvoch pohrebísk, ktorých väčšie časti sa zničili bagrovaním piesku. Prvú skupinu tvorí 12 hrobov. Ich orientácia je SZ-JV, sedem z nich je

zoradených zhruba v rade. Väčšina kostier je druhotne rozhádzaná (hlavne oblasť hrudníka). Z týchto hrobov pochádza len málo nálezov — kostený prsteň, sklenené korálky, bronzová zúšnica s tromi uzlíkmi na krúžku, ktoré len matne naznačujú začlenenie tejto skupiny hrobov do 10. stor. Pomerne konsolidovaný spôsob pochovávania poukazuje na rozdielnosť v porovnaní so staršími hrobmi, aj keď ich vzájomná súvislosť sa nedá vylúčiť.

Druhá skupina, 15. hrobov je rozložená v dvoch radoch (13 a 2 hroby) (obr. 7). Orientácia je jednotná (JZ-SV). Okrem jednoduchých sú tu aj dva dvojhroby (hroby č. 22, 25). Zaujímavé, vzhľadom k datovaniu pohrebiska je druhotné rozhádzanie častí niektorých kostier, resp. oddelenie hlavy od tela

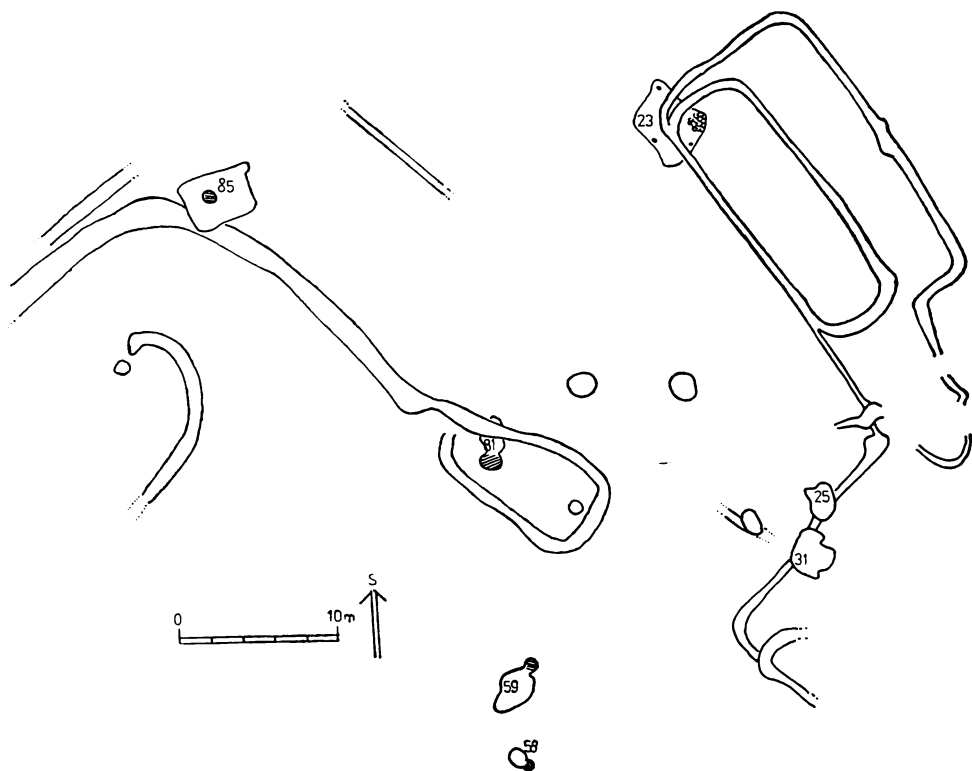

Obr. 5. Bajž-Medzi kanálmi, obj. 62 (9. stor.) obj. 62A (11. stor.) — sústava hlinených kupolových pecí.

(v jednom prípade lebka úplne chýbala) (obr. 8). Superpozície preukázali, že hroby sú mladšie ako pohrebisko z 10. stor. (dvojhorb č. 25 bol nad hrobom č. 30 datovaným do 10. stor.) a staršie, ako žlabový systém datovaný rámcovo do 12.—14. stor. Z daného vyplýva, že pohrebisko možno len orientačne zaradiť do 12.—13. stor.

Najmladšie nálezy na lokalite sú z 15. stor. Patrí sem jeden príbytok (obj. 85) a tri jamy. Obydlie v pôdoryse obdĺžnikového tvaru (440×300 cm) s jazykovitým vstupom v užšej stene pri severovýchodnom rohu (obr. 10). Rovné dno je v hĺbke 30—35 cm od úrovne zachytenia. Zhruba v strede sa zistilo ohnisko, resp. zbytok hlinenej kupolovitej pece — vymazaná jamka hlboká 15 cm od dlážky, vnútorný priemer 45 cm, vonkajší 62 cm. Ostala v ňom 10 cm hrubá vrstva popoľa. Príbytok, ako i tri nesymetrické jamy obsahovali málo keramiky typickej pre 15. stor. a niekoľko klincov.

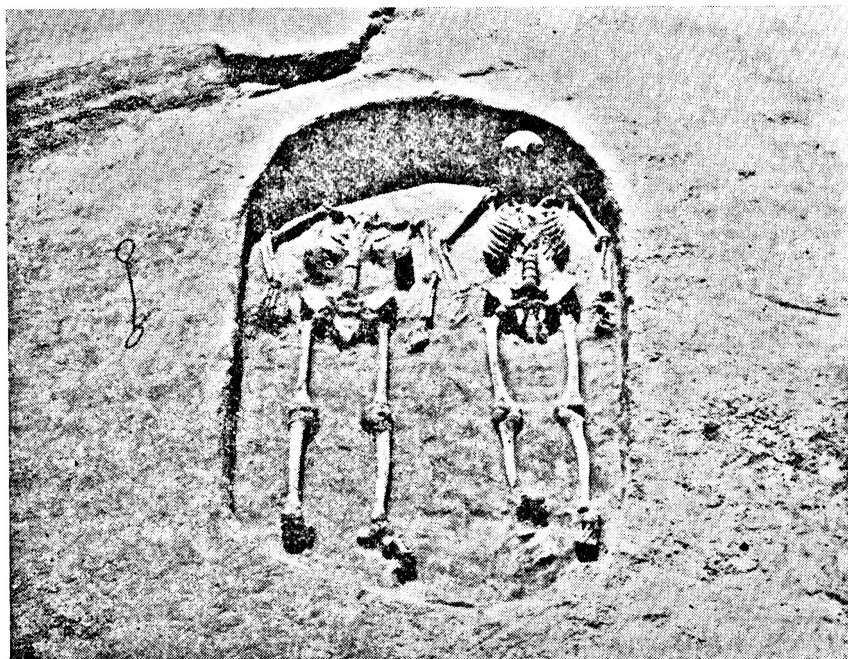
Záverom je potrebné zaoberať sa miestom výskumu v poznaní mikroregiónu Bajču. Na základe vlastného prieskumu a spracovania starších nálezových správ je zrejmé, že táto oblasť hrala v priebehu celého stredoveku (aj praveku) veľmi dôležitú úlohu. Mapa osídlenia (obr. č. 9) dokazuje husté osídlenie už od doby veľkomoravskej. Na ploche 3 km² sa dosiaľ zachytili dve pohrebiská (Medzi kanálmi, Bajč — kultúrny dom) a tri sídliská. Hustota osídlenia sa mierne zvyšuje od 10. stor., kedy sú zistené tri pohrebiská (Ragoňa—Točik 1978, 244), Nové Zámky—Slovlik (Rejholcová 1974, 435—462), Medzi kanálmi, na ktorých sa vyskytli i zbrane a 8 sídlisk. V 12.—13. stor. sa počet sídlisk

Obr. 6. Bajč-Medzi kanálmi, systém žlabov na lokalite (12.—14. stor.).

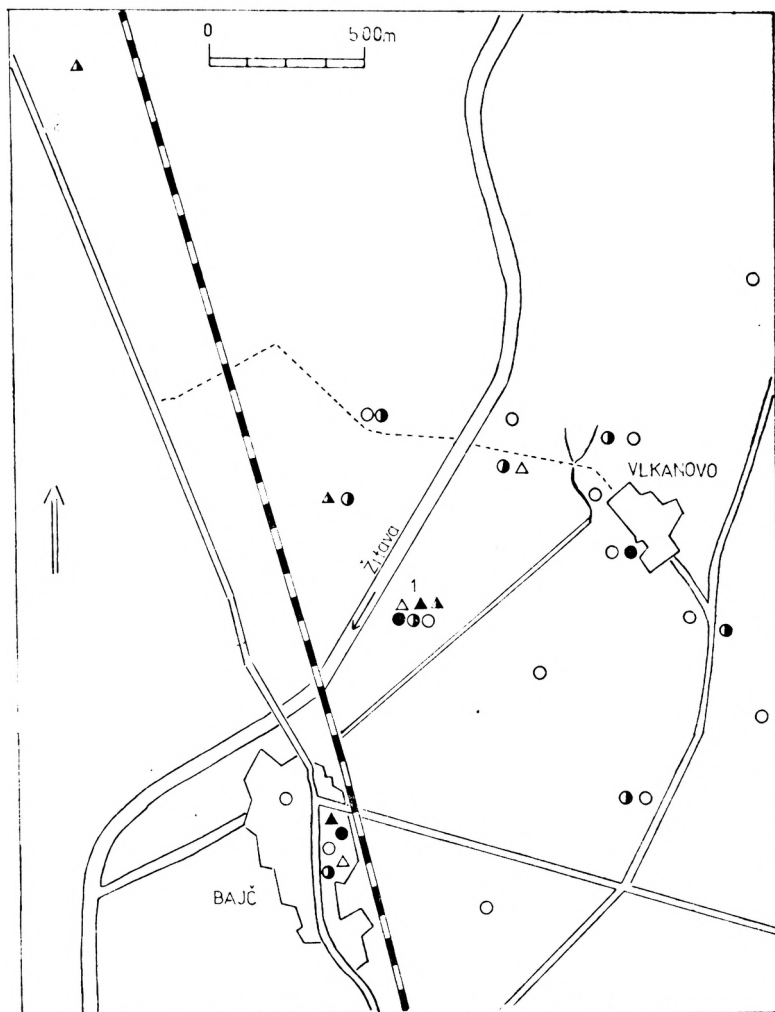

Obr. 7. Bajč-Medzi kanálmi, pohľad na časť radového pohrebiska (12.–13. stor.).

Obr. 8. Bajč-Medzi kanálmi, dvojhrob č. 22 (12.–13. stor.).

zvyšuje na štrnásť a vytvára na malom priestore neuveriteľnú hustotu (sídlská sú vždy pomerne rozsiahle, ale nemuseli existovať presne v tom istom období). Vysvetlenie k tejto situácii je pomerne jednoduché. Už B. Szöke (1957, 105 až 113) rekonštruoval na základe historických prameňov do tejto oblasti významnú komunikáciu, vetvu jantárovej cesty, vychádzajúcu od dunajského brodu v Žitavskej Tôni, prechádzajúcu cez významný brod a križovatku pri Nyárhíde, a ďalej pokračujúcu popri rieke Nitre a neskôr popri Váhu až do Poľska. Práve do oblasti Bajču umiestnil B. Szöke brod cez rieku Žitavu (vtedy ešte nepoznal nami uvádzané archeologické nálezky). Nie veľmi vzdialená od mikroregiónu Bajču bola jedna z najvýznamnejších ciest vtedajšieho sveta spájajúca

▲ 9. stor.	▲ 10.-11. stor.	▲ 12.-13. stor.	POHREBISKO
●	○	○	SÍDLISKO

Obr. 9. Bajč osídlenie mikroregiónu v 9.-13. stor. (č. 1 - poloha Medzi kanálmi).

ďaleký východ so západnou Európou — Magna via. Týmto dvomi cestami prúdili od pradávnych čias materiálne a duchovné hodnoty jednak z Blízkeho východu, strednej Ázie, ako i z Porýnia a Galie, jednak z oblastí Stredozemného a Baltického mora. Nevyhnutnosť chrániť uvedené komunikácie a obzvlášť ich križovatky, resp. riečne prechody spôsobuje rozmach osídlenia na týchto kľúčových územiach. Preukazuje to aj koncentrácia osídlenia v okolí dnešného Bajču, v okolí brodu cez sieť ramien Žitavy. Táto skutočnosť podnecuje k ďalším výskumným akciám v tejto oblasti, ktoré by mohli lepšie osvetliť historické procesy odohrávajúce sa na tomto území.

Obr. 10. Bajč-Medzi kanálmi, obydlie z 15. stor. — obj. 85. — Obr. 1.—10. Foto a kresba Matej Ruttkay.

Použitá literatúra

- ČAPLOVIČ, D.—CHEBEN, I.—RUTTKAY, M.: Výsledky prvej sezóny záchranného archeologického výskumu v Bajči—Medzi kanálmi (okr. Komárno). AVANS v roku 1987, v tlači.
- FODOR, I., 1986: Vostočnyje paralely pečej vne žillišč na drevnevengerských poseleňach, AAHung 38, 185—193.
- HABOVŠTIK, A., 1961: Príspevok k poznaniu našej nížinnej dediny v XI.—XIII. storočí, SIA IX, 451—482.
- HABOVŠTIK, A., 1985: Stredoveká dedina na Slovensku. Bratislava.
- CHEBEN, I., 1981: Druhá sezóna výskumu v Bíni. AVANS v roku 1980, 88—90.
- JANŠÁK, Š., 1931: Staré osídlenie Slovenska, in: Sborník muzeálnej slovenskej spoločnosti 25, Turčiansky sv. Martin, 30—31.
- KOVALOVŠKI, J., 1980: Településásatások Tiszaeszlar-Bashalmon, Budapest.
- MÉRI, I., 1982: Az árok szerep Árpád-kori falvainkbah, AÉ 90, 273—281.
- PAULIK-REJHOLEC, E., 1958: Stredoveké chaty v Chotíne, SIA 6, 213—235.
- PIEPERS, W., 1981: Ein mittelalterlicher Viehpferch bei Bergheim-Wiedenfeld, Bonner Jahrbuch 181, 451—458.

- RUTTKAY, M., 1987: Záchranný výskum v Sľažanoch, AVANS v roku 1986, 95—96.
 SZÖKE, B., 1957: Brod na rieke Nitre pri Nových Zámkoch. In: Študijné zvesti AÚ SAV v Nitre, 2, s. 105—113.
 TOČÍK, A., 1978: Prieskum archeologických lokalít v Bajči, AVANS v roku 1987, 237 až 246.

Zusammenfassung

Die Erforschung der mittelalterlichen Besiedlung in Bajč

In den Jahren 1987—1988 verliefen die beiden ersten Saisonen der archäologischen Rettungsuntersuchung in der Lage Zwischen den Kanälen in Bajč. Auf einer 1,5 ha großen, einst an vier Fünfteln von den Armen der Žitava umflossenen Sanddüne wurden bisher auf einer Fläche von 5 500 m² 364 Objekte und 42 Gräber aus der jüngeren Steinzeit, jüngeren Eisenzeit, Bronzezeit und dem 9.—15. Jh. untersucht.

Aus dem 9.—15. Jh. hat man bisher 121 Objekte und 42 Gräber freigelegt. Den größten Beitrag brachte die Untersuchung des Teils einer umfangreichen Siedlung aus dem 9. Jh. Vorläufig handelt es sich um 104 Objekte, davon 17 Unterkünfte (verschiedenartige Pfahlkonstruktionen, meist ein steinerner Herd in der Ecke, ausnahmsweise ein kleiner Tonherd), 13 selbständige tönerner Kuppelöfen mit Vorgruben (manchmal Systeme von Öfen), sonst Vorrats- oder Abfallgruben (interessant ist die große Zahl der Tierknochen — Hund, Schaf, Ziege, Pferd u. a. — die weggeworfen wurden oder in tiefen Vorratsgruben liegen). Die zeitliche Einreihung der Siedlung ermöglichten Keramikfunde, vor allem aber die Superposition mit dem nur etwas jüngeren Gräberfeld [das Grab Nr. 37, das Ohrgehänge an die Wende des 9. und 10. Jh. datieren, wurde in die Ausfüllung der Behausung Nr. 303 eingelassen].

Das in die zweite Hälfte des 9. und den Anfang des 10. Jh. datierte Gräberfeld zeichnet sich durch beträchtliche Uneinheitlichkeit aus (sehr unterschiedliche Ausmaße der Grabgruben, ihre verschiedenartige Orientierung, Verstreuung auf einer Fläche von rund 3 000 m²). Etwa die Hälfte der Gräber enthielt Fundinventar (Ohrgehänge mit Knöchten, einen schildförmigen, getriebenen Ring, Holzbearbeitungsgeräte, ein Schwert, Sporen mit Plättchen, Pfeilspitzen, Messerchen, Eimerbeschläge u. s. w.). Die Kriegergräber beweisen die Wichtigkeit des Gräberfelds und unterscheiden es von den üblichen ländlichen Begräbnisstätten dieser Zeit.

Drei Behausungen, drei Gruben, ein System von Kuppelöfen und den Teil eines Kuppelofens mit ihrem Inventar und ihrer Superposition (sie sind in eine Schichte eingelassen, von der die Siedlung aus dem 9. Jh. überschwert wurde) stellt man in das 11. Jh. Interessant ist vor allem ein System dreier tönerner Öfen, die wesentlich schmaler sind als die üblichen Öfen. Ihre Bedeutung ist vorläufig unklar.

Das Rinnensystem aus dem 12.—14. Jh. erstreckt sich fast über die ganze untersuchte Fläche. Die Verteilung der Rinnen deutet die Verwendung zur Entwässerung der bewohnten Fläche an. Die mit diesem System zeitlich zusammenhängenden Behausungen, bzw. Wirtschaftsbauten waren wohl oberirdisch, und wurden deshalb zum größeren Teil vernichtet.

Im Nordteil der Düne wurden Reste zweier Grabstätten festgestellt, die durch Baggern des Sandes größtenteils zerstört waren. Die erste Gruppe bilden 12 Gräber aus dem 10. Jh. (Orientierung NW-SO, wenige Funde, Glaskorallen ein knöcherner Ring, Bronze-Ohrgehänge mit zwei Knöchten an einem Ring). Die Frage der gegenseitigen Zusammenhänge mit dem älteren Gräberfeld ist noch ungeklärt.

Eine zweite Gruppe von 15 Gräbern bildet zwei Reihen. Orientierung SW-NO. Angesichts der Datierung des Gräberfeldes in das 12.—13. Jh. (Superposition) ist die sekundäre Verstreuung von Skelett-Teilen, bzw. die Abtrennung des Kopfes vom Körper interessant.

Die jüngsten Funde an dieser Lokalität kommen aus dem 15. Jh. (eine Behausung und drei Gruben) und belegen eine wenig markante Besiedlung in diesem Zeitraum. Dagegen verweist die dichte Besiedlung der Mikroregion Bajč im 9.—13. Jh. auf die wichtige strategische Position dieses Gebiets. In diesen Zusammenhang kann man auch die Furt eines mittelalterlichen Handelswegs über den Žitava-Fluß stellen, der Südeuropa mit Nordeuropa verbunden hat.

Abbildungen:

Abb. 1. Obj. Nr. 303 (9. Jh.), Grab Nr. 37 (Wende des 9. und 10. Jh.).

Abb. 2. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Obj. Nr. 55 (9. Jh.).

- Abb. 3. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen — Gerippe eines Hundes in einer Vorratsgrube (9. Jh.).
- Abb. 4. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Pferde-Gerippe in einer Vorratsgrube (9. Jh.).
- Abb. 5. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Obj. 62 (9. Jh.), Obj. 62A (11. Jh.) — System tönerner Kuppelöfen.
- Abb. 6. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Rinnensystem an der Lokalität (12.—14. Jh.).
- Abb. 7. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Blick auf den Teil eines Reihen-Friedhofs (12.—13. Jh.).
- Abb. 8. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Doppelbestattung Nr. 22 (12.—13. Jh.).
- Abb. 9. Bajč, Bestellung der Mikroregion im 9.—13. Jh. (Nr. 1 — Lage Zwischen den Kanälen).
- Abb. 10. Bajč, Lage Zwischen den Kanälen, Behausung aus dem 15. Jh. — Obj. 85.
- Abb. 1—10. Lichtbilder und Zeichnungen des Verfassers.